

HỖ TRỢ PHỤC HỒI KINH TẾ SAU ĐẠI DỊCH COVID-19 KINH NGHIỆM THẾ GIỚI VÀ BÀI HỌC CHO VIỆT NAM

Nguyễn Ngọc Tú *

Tóm tắt: Trước những tác động bất lợi của đại dịch Covid-19 đến nền kinh tế toàn cầu cũng như hoạt động sản xuất kinh doanh của cộng đồng doanh nghiệp và đời sống dân cư, nhiều quốc gia trên thế giới đã áp dụng các giải pháp hỗ trợ kinh tế đối với từng trường hợp bị ảnh hưởng. Đến nay, cùng với việc hỗ trợ tài chính từ Chính phủ, kết hợp chiến dịch tiêm vắc xin trên diện rộng, nhiều nơi trên thế giới nhất là các nước phát triển đã từng bước kiểm soát định bệnh, góp phần ổn định kinh tế - xã hội. Từ kinh nghiệm của các nước, Việt Nam có thể áp dụng một số bài học nhằm hỗ trợ phục hồi nền kinh tế, thúc đẩy phát triển sản xuất kinh doanh sau đại dịch Covid-19.

Từ khóa: Hỗ trợ doanh nghiệp, hỗ trợ sản xuất kinh doanh.

Summary: Faced with the adverse effects of the Covid-19 pandemic on the global economy as well as the production and business activities of the business community and people's lives, many countries around the world have applied the economic support solutions for each affected case. Up to now, with financial support from the Government, combined with a large-scale vaccination campaign, many parts of the world, especially developed countries, have gradually controlled the disease, contributing to social- economic stability. From the experience of other countries, Vietnam can apply some lessons to support economic recovery and promote business development after the Covid-19 pandemic.

Keywords: Supporting businesses, supporting production and business.

1. Nhiều giải pháp hỗ trợ của Chính phủ các nước trên thế giới

1.1 Nhóm giải pháp hỗ trợ doanh nghiệp

Để hỗ trợ doanh nghiệp vượt qua khó khăn thách thức trong tình hình mới, Chính phủ Anh thiết kế chương trình hỗ trợ tín dụng dành cho các doanh nghiệp vừa và nhỏ (doanh thu năm dưới 45 triệu GBP) có thể tiếp cận khoản vay với lãi suất ưu đãi lên tới 5 triệu Bảng (GBP)

trong thời hạn tối đa 6 năm. Trong đó, Chính phủ hỗ trợ chi phí lãi vay cho 12 tháng đầu, sau đó được bảo lãnh tín dụng tới 80% để thúc đẩy cho vay đối với doanh nghiệp vừa và nhỏ. Đối với doanh nghiệp lớn (doanh thu năm từ 45 triệu – 500 triệu GBP) cũng được tiếp cận khoản vay ưu đãi lên tới 25 triệu GBP.

Sau khi dịch bệnh bùng phát trên diện rộng, ngày 27/3/2020 Hoa Kỳ đã công bố gói hỗ trợ 2200 tỷ USD. Trong đó, có 500

* Trường ĐH KD&CN Hà Nội

tỷ USD dành cho các doanh nghiệp và tập đoàn kinh tế qui mô lớn, dưới hình thức cho vay ưu đãi trong thời hạn không quá 5 năm. Đối với doanh nghiệp nhỏ và vừa cũng được hưởng gói hỗ trợ 350 tỷ USD với mục tiêu ngăn chặn làn sóng sa thải công nhân, đóng cửa công ty khi người lao động buộc phải ở nhà do dịch bệnh. Gần đây, ngay sau khi trúng cử, Tổng thống Mỹ Joe Biden đã kích hoạt gói kích cầu 1900 tỷ USD để hỗ trợ hồi phục nền kinh tế, bao gồm cả hỗ trợ doanh nghiệp và trực tiếp hỗ trợ tài chính cho công dân Mỹ bị ảnh hưởng bởi dịch bệnh.

Cũng như Mỹ và các nước châu Âu, các quốc gia châu Á đã triển khai nhiều giải pháp hỗ trợ người dân và doanh nghiệp. Ngày 8/4/2020 Chính phủ Hàn Quốc đã ban hành nhiều gói hỗ trợ tín dụng nhằm tháo gỡ khó khăn cho các doanh nghiệp xuất khẩu, ổn định mạng lưới cung ứng toàn cầu. Cụ thể, Chính phủ hỗ trợ gói tín dụng 30.000 tỷ KRW (khoảng 140 tỷ USD) để gia hạn các gói đảm bảo tín dụng, bảo lãnh xuất khẩu. Ngoài ra, Chính phủ hỗ trợ các gói thầu ở nước ngoài bằng khoản tín dụng chính sách qui mô hơn 4,1 tỷ USD và giảm 50% chi phí bảo lãnh cho doanh nghiệp xuất khẩu vừa và nhỏ. Để tạo điều kiện cho các doanh nghiệp dễ tiếp cận gói hỗ trợ, Chính phủ đã nới lỏng quy trình thẩm định, đơn giản hóa thủ tục hồ sơ và đẩy mạnh các hoạt động trực tuyến hỗ trợ doanh nghiệp.

Tại Trung Quốc, Chính phủ đã bơm hơn 1000 tỷ CNY (khoảng 140 tỷ USD) cho các ngân hàng vừa và nhỏ. Thực hiện giảm tỷ lệ dự trữ bắt buộc để khuyến khích các ngân hàng này đẩy mạnh cung cấp các khoản vay lãi suất ưu đãi đối với doanh nghiệp vừa và nhỏ. Ngoài ra, các doanh nghiệp vừa và nhỏ bị ảnh hưởng bởi dịch bệnh có thể nộp đơn đề nghị ngân hàng về

việc hoãn trả nợ gốc và lãi vay trong giai đoạn này, mà không bị phạt quá hạn.

1.2. Nhóm giải pháp hỗ trợ ngành và lĩnh vực thiệt hại nặng bởi dịch bệnh

Ngoài các gói hỗ trợ chung cho cộng đồng doanh nghiệp và người dân, nhìn chung các nước trên thế giới còn hỗ trợ (cả trực tiếp và gián tiếp) cho một số ngành và lĩnh vực bị thiệt hại nặng bởi đại dịch Covid-19. Theo đó, Chính phủ Tây Ban Nha đã công bố khoản tài trợ trị giá 400 triệu EUR cho các công ty vận chuyển, taxi, nhà hàng, khách sạn, đại lý du lịch... với mức tài chính tối đa là 500.000 EUR cho một doanh nghiệp. Cùng với đó, Chính phủ công bố gói hỗ trợ 200 tỷ EUR để giúp các doanh nghiệp và các nhóm dễ bị tổn thương khác, nhằm giảm bớt tình trạng người lao động bị mất việc làm. Tại Pháp, Chính phủ thành lập quỹ trị giá 2 tỷ EUR để hỗ trợ các doanh nghiệp phải ngừng hoạt động do thực hiện lệnh phong tỏa chống dịch, trong đó có hơn 100.000 doanh nghiệp du lịch. Chính phủ Canada đã cấp thêm 5 tỷ USD cho các đối tượng là nhà sản xuất, doanh nghiệp nông nghiệp và chế biến thực phẩm. Chính sách này làm tăng tính linh hoạt tài chính cho nông dân, khi họ phải đối mặt với khó khăn trong thời kỳ dịch bệnh. Cùng mục tiêu này, Vương quốc Anh đã tài trợ 51.000 GBP cho các doanh nghiệp bán lẻ, khách sạn và dịch vụ giải trí; 10.000 GBP cho các doanh nghiệp nhỏ. Trong khi đó, Hồng Kông ban hành chương trình trợ cấp cho các đại lý du lịch trong nỗ lực phòng chống dịch bệnh. Cụ thể, có khoảng 1350 đại lý du lịch được nhận trợ cấp một lần trị giá 80.000 HKD giúp họ vượt qua khó khăn trong thời kỳ dịch bệnh bùng phát.

Một số nước trong khu vực Asean cũng thực hiện các chính sách miễn

giảm thuế, hoàn thuế thông qua các gói kích thích kinh tế đối với những ngành và lĩnh vực bị ảnh hưởng nặng bởi đại dịch Covid-19. Theo đó, Indonesia công bố gói kích thích thứ hai trị giá 22.900 tỷ IDR tập trung vào việc cắt giảm thuế thu nhập doanh nghiệp và thuế thu nhập cá nhân. Chính phủ còn miễn thuế nhập khẩu cho các công ty hoạt động trong 19 lĩnh vực sản xuất bị ảnh hưởng nặng nề nhất. Singapore cho phép các doanh nghiệp được hoàn lại 25% số thuế đã nộp với số tiền được hoàn tối đa 15.000 SGD/DN. Riêng ngành du lịch, khách sạn, căn hộ dịch vụ... được hoàn thuế bất động sản 30%; các bến phà, du thuyền được hoàn thuế 15%. Đối với lĩnh vực hàng không, doanh nghiệp được hoàn phí đỗ máy bay, phí thuê cửa hàng và dịch vụ vận chuyển. Các doanh nghiệp trong ngành giao thông vận tải cũng được nhận gói hỗ trợ 77 triệu SGD, doanh nghiệp bán lẻ và dịch vụ ăn uống được hỗ trợ một phần chi phí thuê mặt bằng, đồng thời được hoàn thuế bất động sản. Mới đây, Bộ Du lịch Philippines đang dự tính phân bổ 6 tỷ PHP (118 triệu USD) cho công tác quảng bá trong giai đoạn phục hồi, trong đó có 421 triệu PHP dành cho du lịch nội địa và 4,6 tỷ PHP hướng tới quảng bá tại các thị trường quốc tế.

2. Bài học kinh nghiệm cho Việt Nam

Từ đầu năm 2020 đến nay, trong bối cảnh cơn bão Covid-19 bao trùm toàn cầu, nền kinh tế Việt Nam đã bị tác động mạnh do ảnh hưởng của dịch bệnh. Song, do có sự chủ động ứng phó có hiệu quả, nên đến thời điểm hiện tại tuy vẫn còn nhiều khó khăn nhưng về tổng thể Việt Nam đã cơ bản kiểm soát được dịch bệnh, kinh tế vẫn đạt mức tăng trưởng dương (GDP năm 2020 tăng 2,91% - sáu tháng đầu năm 2021 tăng 5,64%), là quốc gia

phát triển cao trong số các nền kinh tế châu Á và thế giới. Tuy nhiên, sau bốn đợt bùng phát, dịch bệnh đã ảnh hưởng nặng nề đến hoạt động sản xuất kinh doanh trong nước. Nhiều doanh nghiệp phải ngừng kinh doanh, thậm chí giải thể, dẫn đến số người thất nghiệp gia tăng cao nhất trong 10 năm gần đây. Theo báo cáo của Bộ Lao động- Thương binh và xã hội, trong 6 tháng đầu năm 2021 đã có 9,1 triệu lao động bị tác động bởi dịch bệnh, trong đó có 540.000 người rơi vào tình trạng mất việc và thiếu việc làm.

Để kịp thời tháo gỡ khó khăn cho doanh nghiệp, vận dụng kinh nghiệm một số nước trên thế giới phù hợp với thực tiễn Việt Nam, Chính phủ đã ban hành Nghị định số 41/2020/NĐ-CP gia hạn nộp thuế và tiền thuê đất (Năm 2020 đã gia hạn gần 100.000/180.000 tỷ đồng); đồng thời có Nghị quyết số 42/NQ-CP hỗ trợ người lao động phải nghỉ việc không hưởng lương với gói an sinh xã hội 62.000 tỷ đồng chi từ ngân sách nhà nước (Năm 2020 đã giải ngân khoảng 1/3). Đầu năm 2021 Chính phủ ban hành Nghị định số 52/2021/NĐ/CP gia hạn từ 3-5 tháng tiền thuế giá trị gia tăng, thuế thu nhập doanh nghiệp và tiền thuê đất trị giá 115.000 tỷ đồng; Cùng với đó, Bộ Tài chính đã cắt giảm 30 nhóm phí, lệ phí giúp doanh nghiệp và người dân giảm bớt khó khăn trong đại dịch. Mới đây, Bộ Kế hoạch và Đầu tư đã phối hợp với các bộ có liên quan tham mưu cho Chính phủ trình Quốc hội đề ban hành gói hỗ trợ thứ hai, quy mô lớn hơn đợt 1, với các giải pháp mạnh mẽ và quyết liệt hơn nhằm đạt mục tiêu kép: vừa hỗ trợ doanh nghiệp tận dụng cơ hội để bứt phá phát triển sản xuất kinh doanh, vừa kích cầu tiêu dùng để nhanh chóng phục hồi kinh tế sau dịch Covid-19.

2.1. Hỗ trợ doanh nghiệp phát triển sản xuất kinh doanh

Theo đề xuất của các chuyên gia, để hỗ trợ sản xuất kinh doanh trong giai đoạn khó khăn này, yêu cầu đặt ra xuyên suốt phải nói lỏng chính sách tài khóa tiền tệ nhằm tiếp thêm nguồn vốn rẻ cho nhu cầu phục hồi của doanh nghiệp; đồng thời tiết giảm chi phí đầu vào, giúp doanh nghiệp nâng cao sức cạnh tranh. Theo đó, các nhân hàng thương mại cần khẩn trương thực hiện chỉ đạo của Ngân hàng Nhà nước về việc điều chỉnh lãi suất trung tâm để tiếp tục giảm lãi suất cho vay, giúp doanh nghiệp có điều kiện giảm chi phí vốn, hạ giá thành sản phẩm chiếm lĩnh thị trường. Trong thời điểm khó khăn do ảnh hưởng của dịch bệnh, nhiều doanh nghiệp phải hoạt động cầm chừng, doanh thu sụt giảm, thậm chí không có đủ tài sản thế chấp... cần được ngân hàng nói lỏng các điều kiện cho vay vốn, gia hạn nợ. Bên cạnh đó, cần bổ sung cơ chế bảo lãnh của Chính phủ và bảo lãnh của chính quyền địa phương đối với một số ngành nghề có thế mạnh như sản xuất hàng xuất khẩu, sản xuất sản phẩm phụ trợ, các hoạt động hàng không, du lịch, dịch vụ khách sạn, vận tải tạo điều kiện cho doanh nghiệp tiếp cận chuỗi cung ứng mới nhằm thúc đẩy xuất khẩu, hỗ trợ phát triển sản xuất kinh doanh.

Cùng với việc nói lỏng cơ chế tín dụng, cần sử dụng linh hoạt chính sách tài khóa để hỗ trợ doanh nghiệp, hỗ trợ tài chính đối với người lao động bị mất việc làm. Tiếp tục thực hiện gói an sinh xã hội theo Nghị quyết 42 của Chính phủ, kéo dài thời hạn gia hạn thuế và tiền thuê đất theo Nghị định 41/2020/NĐ-CP đến hết năm 2022; đồng thời, sớm triển khai lộ trình cắt giảm thuế thu nhập doanh nghiệp (từ mức 20% xuống

15%) theo chủ trương của Luật hỗ trợ doanh nghiệp nhỏ và vừa, tạo điều kiện cho doanh nghiệp sử dụng làm vốn kinh doanh, đáp ứng yêu cầu sản xuất kinh doanh trong tình hình mới.

2.2. Giảm thuế, phí để kích thích tiêu dùng

Về nguyên lý, kinh tế thị trường luôn thể hiện tính gắn kết và liên thông giữa cung và cầu. Vì vậy, đi đôi với việc hỗ trợ phát triển sản xuất kinh doanh để tăng tổng cung thì điều không kém phần quan trọng là thúc đẩy tổng cầu. Bởi hàng hóa sản xuất ra ngày càng nhiều nhưng không có thị trường, thiếu vắng người mua sẽ phát sinh hệ lụy đối với nền kinh tế. Điều đó có nghĩa là, Chính phủ cần quan tâm đến giải pháp kích thích tiêu dùng sau thời gian dài dãn cách xã hội.

Một yếu tố có tầm quan trọng hàng đầu, tác động trực tiếp đến chủ trương kích cầu là giảm thuế gián thu đánh vào hàng hóa và dịch vụ tiêu dùng. Hiện Ban nghiên cứu kinh tế tư nhân (thuộc Hội đồng tư vấn cải cách hành chính của Chính phủ) đang kiến nghị giảm 50% thuế giá trị gia tăng đối với tất cả các hàng hóa và dịch vụ, nhất là một số ngành bị thiệt hại nặng do tác động của dịch bệnh (hàng không, du lịch, khách sạn, vận tải, nhà hàng) tạo điều kiện cho doanh nghiệp giảm giá dịch vụ để kích thích tiêu dùng. Cùng với giảm thuế giá trị gia tăng, các chuyên gia còn khuyến nghị giảm thuế thu nhập cá nhân từ 6 tháng đến 1 năm để đảm bảo công bằng giữa người làm công ăn lương với các tổ chức kinh tế đang được giảm 30% thuế thu nhập doanh nghiệp, tạo điều kiện cho người lao động có thêm thu nhập để tham gia thị trường.

Về phía các địa phương, cần rà soát cắt giảm lệ phí tham quan danh lam thắng cảnh, giảm giá vé BOT, giảm phí

giao thông , bến bãi, trông giữ xe...Các cơ sở sản xuất kinh doanh cũng cần xây dựng lộ trình giảm giá tua du lịch, giảm giá cho thuê phòng nghỉ, đồng thời từng bước nâng cao chất lượng dịch vụ. Các tập đoàn kinh tế cần tiết giảm tiền điện nước, giảm cước phí bưu chính viễn thông, truy cập internet...cùng chung tay kích cầu, khuyến khích người dân tham gia thị trường.

Về lâu dài, nhân cơ hội được tạo lập qua việc ứng phó với đại dịch Covid về dẫn cách xã hội, làm việc trực tuyến...

Chính phủ đang quan tâm chỉ đạo thúc đẩy nền kinh tế số, xây dựng chính phủ điện tử, sử dụng hóa đơn điện tử trên diện rộng nhằm hạn chế thanh toán tiền mặt, góp phần minh bạch hóa thị trường tài chính, chống tham ô lãng phí. Việc duy trì phương thức làm việc, hội họp trực tuyến như hiện nay còn là cơ sở thiết thực cho việc cơ cấu lại tổ chức bộ máy hành chính nhà nước theo hướng tinh giản, gọn nhẹ, hoạt động có hiệu lực hiệu quả,tiết giảm ngân sách nhà nước để ưu tiên cho đầu tư phát triển./.

Tài liệu tham khảo

1. Nghị định số 41/2020/NĐ-CP ngày 8/4/2020 của Chính phủ về gia hạn nộp thuế và tiền thuê đất năm 2020;
2. Nghị quyết số 42/2020/NQ-CP ngày 9/4/2020 của Chính phủ về các biện pháp hỗ trợ người dân gặp khó khăn do đại dịch Covid-19;
3. Nghị định số 52/2021/NĐ-CP ngày 19/4/2021 của Chính phủ về gia hạn nộp thuế và tiền thuê đất năm 2021;
4. Báo cáo tổng hợp của Tổng cục Thống kê về kinh tế xã hội năm 2020;
5. Thông tin phục vụ lãnh đạo số 13/2020. Viện Chiến lược và chính sách tài chính – Bộ Tài chính.

Ngày nhận: **10/05/2021**

Phản biện: **20/05/2021**

Đăng tạp chí: **25/05/2021**